

Estonia Händel: rokkiv barokk ja postmodernistlikud klišeed

UUSLAVASTUS

Georg Friedrich Händel

«Julius Caesar»

Muusikaline juht ja dirigent Andres Mustonen. Lavastaja Georg Rootering. Kunstnik Lukas Noll

Esiendus Estonia teatris
27. jaanuaril

ALVAR LOOG, ooperikriitik
kultuur@postimees.ee

Kuna nüüdisooper paistab meie rahvusooperile ja tema publikule jätkuvalt üle jõu käivat, ent midagi uut on 19. sajandi romantikute loominguks koosnevasse repertuaari otseselt rosinaks ometi vaja, siis kõlbab selleks suurepäraselt ka hästiunustatud vana. Nii jõudiski koostöös 23. barokkmuusikafestivaliga lavale Georg Friedrich Händeli «Julius Caesar».

Händeli ooperilooming on meie Euroopast kehtvalt järeleaitamistunde võtvale kultuuri-ruumile niivõrd vana, et seda polegi olnud vajadust või võimalust unustada. Kutselise Estonia teatri senise 106 hooaja jooksul on siin publiku ette toodud kõigest üks Händeli muusikadraama – «Alcina» 1985. aastal. Seega on tegu sisuliselt nullist alustamisega nii solistidele kui ka orkestrile.

Ettevõtmise muudab veelgi keerulisemaks asjaolu, et barokkooper mitte üksnes ei võimalda, vaid koguni tingib sootuks teistsugust lavastuslikku lähenemist kui ooperikaanoni tsentrisse pidama jäänud 19. sajandi muusikadraamad. Tavapärase realismiga pole siin midagi teha: barokkooper – kui pole just soovi seda kostüümide kontserdiks jätta – nõuab suuremat teatraalsust, paksemad värve ja lennukamat fantaasiat, mis kompenseeriks publikule teo-

se lohiseva vormi ning muusikast suuresti puuduva psühholoogilise sisu.

Kohe «Julius Caesari» Estonia versiooni avapildis lavale toodud madu, mis ei olnud markeeritult päris, võinuks olla, aga ei olnud sakslase Georg Rooteringi lavastuse võti ja semiootiline leitmotiiv. Sest ka Händeli ooperis seiklevad tegelesed ei anna oma muusikalistes partiides päriselt inimeste mõõtu välja, empaatiaga pole publikul nende puhul suurt midagi peale hakata. Viimases vaatuses töi Rootering mängu nukud, aga see käik ei suhestunud üldisel tähendusväljal ühegi varem tehtud või tegemata jäetud valikuga.

Rooteringi tööle võiks ki eelkõige ette heita semiootilise siduse puudumist: lavastuses olid mitmed õnnestunud leiud (nt büstid poksikoti ja ketipommina, gloobuspall) segamini lavastusliku müraga (nt fotograaf, masinakirjutaja, kalasaba). Ka viimases pildis mängu toodud Tallinna vanalinna müür koos tuljakut tantsiva käsitöömüüjaga mõjus kui katse juba avavaatuses õige pulsi kaotanud lavastusele elektrisõkiga kunstlikku hingamist teha.

Vähe ideid ja fantaasiat

Iseenesest efektsete kostüümide (kunstnik Lukas Noll Saksa-maalts) üle valitses sihitu eklektika. Estonia kohta harjumuspäratult, ent samas õnnestunult oli kasutatud lavastügavust. Kordalainuks võib lugeda ka koreograaf Kati Kivitari püüded liikumise kaudu lavalist dünaamikat suurendada.

Caesari ja Ptolemaiose tants 1. vaatuses lõpus, mis astus oma mõõduka groteski ja korduste esteetikaga hetkeks markeeritud distantsilt loovasse dialoogi nii ooperi dramaturgilise sisu kui muusikalise vormiga, oli kogu

lavastuse kõrghetk. Samas jäi korduvalt laval käinud nunnbarbarellade koreograafia ja selle tehniline teostus selgelt allapoole rahvusooperile mõtteliselt seatud kvaliteedilatti.

Rooteringi lavastus kasutas viimasel paarikümnel aastal barokkooperite puhul kaanoniks kujunenud postmodernistlikke hoiakuid ja režiivõtteid. Kuid siin jäid need väheste eranditega üksnes turvalisteks ja tüütuteks klišeedeks, sest tegijatel nappis nii ideid kui ka fantaasiat. Estonia teatri «Julius Caesari» lavastus, milles puudub kõikekandev kontseptsioon, on kogu oma välisele modernsusele vaatamata isikupäratu, ettearvatav ja väljendusjõuetu.

«Julius Caesari» lavastus, milles puudub kõikekandev kontseptsioon, on kogu oma välisele modernsusele vaatamata isikupäratu, ettearvatav ja väljendusjõuetu.

Andres Mustonen juhtis Estonia orkestrit oma tuntud impulsivsuses (et mitte öelda: tormakuses) kui rokkbändi, lisades ise viiulil vahele koguni improvisatsioonilisi noote. Harjumuspärasest mõnevõrra eksalteeritum kõlapilt saavutati aga mõningase subtiilsuse ja ooperi ühtlase muusikalise terviku kaotamise hinnaga.

Kui kahe hiljutise Wagneri ooperi tarbeks (mille esitamise ning lavastamise traditsioon meil samuti puudub) importis Estonia suure osa solistidest väljastpoolt, siis seekord püütakse oma jõududega hakkama saada. Enamikku aariaid on nii publikul kui soliste silmas pidades lühendatud, ent samas mitte n-ö täis lavastatud (nagu see oli Vanemuise kahe viimase ba-

rokkkooperiga «Acis ja Galatea» ja «Haldjakuninganna»). Estonia solistid olid reitsitatiivides keskeltläbi veenvamad kui aariates ja lüürilistes numbrites paremad kui bravuursetes.

Kuna kastaate teatavasti enam ei «tehta» ning kontratenoreid ei soovi Mustonen kuuldavasti kasutada, laulsid nimiosades esietenduste järjestikustel õhtutel külalissolistidest naised: Monika-Evelin Liiv ja Teele Jõks. Viimase vokaaltehnika võlus mind rohkem, ent tema vaikne hää ja vähene lavaline kohalolu ei lase siiski rääkida täielikust õnnestumisest.

Enim jääb meelde Cleopatra

Esimesel õhtul meeldejävalt Julius Caesari kehananud Monika-Evelin Liiv näitas oma füüsilist ja artistlikku võimekust, astudes teisel õhtul vähemalt samaväärselt sooritusega üles Cornelia nõudlikus rollis, mida oli päev varem nüansirikalt esitanud Juuli Lill.

Kahe õhtu kõige meeldejävvama lavakuju lõi hoopis Helen Lokuta Cleopatrana: barokipärasele vokaalivaldamisele lisandus rollilahendus, millega lavastaja ja koreograaf olid pidanud eelnevalt vajalikuks ning võimalikuks tööd teha. Teisel õhtul esitas sama partiid palju lubavalt Katrin Targo.

Estonia tenorid ja baritonid jäid Händeli partituurile selgelt alla, meessolistidest vedas täielikult välja vaid bass Mart Laur.

Ehkki barokkooperi lavastuse ja muusikalise taseme hindamiseks puuduvad meil Eesti rahvusooperit silmas pidades veel selged kriteeriumid (ikkagi esimene vasikas üle pika aja), võib eksperimenti ometi kordalainuks lugeda.

Tahaks väga loota, et Estonia koostööd barokifestivaliga jätkub ja barokkooperite lavaletoomine kujuneb igatalviseks traditsiooniks.

: rokkiv barokk stlikud klišeed

lavastuse kõrghetk. Samas jäi korduvalt laval käinud nunnbarbarellade koreograafia ja selle tehniline teostus selgelt alla poole rahvusoperile mõtteliselt seatud kvaliteedilatti.

Rooteringi lavastus kasutas viimasel paarikümnel aastal barokkooperite puhul kaanoniks kujunenud postmodernistlikke hoiakuid ja režiivõtteid. Kuid siin jäid need väheste eranditega üksnes turvalisteks ja tüütuteks klišeedeks, sest tegijatel nappis nii ideid kui ka fantaasiat. Estonia teatri «Julius Caesari» lavastus, milles puudub kõikekandev kontseptsioon, on kogu oma välisele modernsusele vaatamata isikupäratu, ettearvatav ja väljendusjõuetu.

«Julius Caesari» lavastus, milles puudub kõikekandev kontseptsioon, on kogu oma välisele modernsusele vaatamata isikupäratu, ettearvatav ja väljendusjõuetu.

Andres Mustonen juhtis Estonia orkestrit oma tuntud impulsiivsuses (et mitte öelda: tormakuses) kui rokkbändi, lisades ise viiulil vahele koguni improvisatsioonilisi noote. Harjumuspärasest mõnevõrra eksalteeritum kõlapilt saavutati aga mõningase subtiilsuse ja ooperi ühtlase muusikalise terviku kaotamise hinnaga.

Kui kahe hiljutise Wagneri ooperi tarbeks (mille esitamise ning lavastamise traditsioon meil samuti puudub) importis Estonia suure osa solistidest väljastpoolt, siis seekord püütakse oma jõududega hakkama saada. Enamikku aariaid on nii publikut kui soliste silmas pidades lühendatud, ent samas mitte n-ö täis lavastatud (nagu see oli Vanemuise kahe viimase ba-

rokkooperiga «Acis ja Galatea» ja «Haldjakuninganna»). Estonia solistid olid retsitatiivides keskeltläbi veenvamad kui aariates ja lüürilistes numbrites paremad kui bravuursetes.

Kuna kastrete teatavasti enam ei «tehta» ning kontratenoreid ei soovi Mustonen kuuldavasti kasutada, laulsid nimiosades esietenduste järjestikustel õhtutel külalissolistidest naised: Monika-Evelin Liiv ja Teele Jõks. Viimase vokaaltehnika võlus mind rohkem, ent tema vaikne hää ja vähene lavaline kohalolu ei lase siiski rääkida täielikust õnnestumisest.

Enim jääb meelde Cleopatra

Esimesel õhtul meeldejäädvalt Julius Caesari kehastanud Monika-Evelin Liiv näitas oma füüsilist ja artistlikku võimekust, astudes teisel õhtul vähemalt samaväärselt sooritusega üles Cornelia nõudlikus rollis, mida oli päev varem nüansirikkalt esitanud Juuli Lill.

Kahe õhtu kõige meeldejäädavama lavakuju lõi hoopis Helen Lokuta Cleopatrana: barokipärasele vokaalivaldamisele lisandus rollilahendus, millega lavastaja ja koreograaf olid pidanud eelnevalt vajalikuks ning võimalikuks tööd teha. Teisel õhtul esitas sama partiid paljulubavalt Katrin Targo.

Estonia tenorid ja baritonid jäid Händeli partituurile selgelt alla, meessolistidest vedas täielikult välja vaid bass Mart Laur.

Ehkki barokkooperi lavastuse ja muusikalise taseme hindamiseks puuduvad meil Eesti rahvusoperit silmas pidades veel selged kriteeriumid (ikkagi esimene vasikas üle pika aja), võib eksperimenti ometi kordalainuks lugeda.

Tahaks väga loota, et Estonia koostöö barokifestivaliga jätkub ja barokkooperite lavaletoomine kujuneb igatvaliseks traditsiooniks.

Julius Caesar (Monika-Evelin Liiv) aktsioonis. Foto: Peeter Lang